

УДК 343.35

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.28.21>

РОДОВИЙ ТА ВИДОВИЙ ОБ'ЄКТ СКЛАДУ НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ (СТ. 368-5 КК УКРАЇНИ)

Панаїд Ігор Васильович,
orcid.org/0009-0007-8615-2759
аспірант кафедри кримінально-
правової політики
(Національного юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна)

Стаття присвячена проблематиці об'єкта кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. В ній окреслені певні підходи до розуміння об'єкта кримінальних правопорушень у вказаній сфері. Визначення ж об'єкта таких правопорушень, включених законодавцем до розділу XVII Кримінального кодексу України, зокрема, й за статтею 368-5 цього Кодексу, наведено виходячи з його розуміння як суспільних відносин у даній сфері, що перебувають під охороною кримінального закону. Таке визначення ґрунтується на традиційному для вітчизняного законодавства підході до об'єкта як елементу складу кримінального правопорушення та необхідності проведення відповідного комплексного дослідження і аналізу норми незаконне збагачення. Хоча вона не набула достатнього практичного застосування в діяльності правоохоронних та судових органів через неодноразові зміни редакції її викладення, але, за умови належної оцінки її ролі та використання саме в контексті статті 20 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ця норма може розглядатись як ефективний чинник протидії корупційній злочинності в Україні. В даній роботі автор досліджує й аналізу родовий та видовий об'єкти складу цього кримінального правопорушення через структурні елементи суспільних відносин: суб'єктів відносин; предмет, з приводу якого існують відносини; соціальний зв'язок як зміст відносин, що визначається суспільно значущою діяльністю. Проаналізовано позиції вчених до розуміння родового та видового об'єкта кримінального правопорушення, зокрема, злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Автором розкрито поняття родового об'єкту кримінального правопорушення незаконне збагачення та, з огляду на зміст родового об'єкту, обґрунтовано необхідність виділення видового об'єкту цього правопорушення, а також наведено їх теоретичне та практичне значення під час здійснення захисту охоронюваних законом прав та інтересів учасників суспільних відносин у даній сфері.

Ключові слова: злочини у сфері службової діяльності, родовий об'єкт, видовий об'єкт, суспільні відносини, незаконне збагачення.

**GENERAL AND SPECIFIC OBJECT COMPOSITION OF ILLEGAL ENRICHMENT
(ARTICLE 368-5 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)****Panaid Ihor Vasylovych,**

orcid.org/0009-0007-8615-2759

Postgraduate Student at the Department
of Criminal and Legal Policy
(Yaroslav Mudryi National Law
University, Kharkiv, Ukraine)

The article is devoted to the problem of the object of criminal offenses in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services. It outlines certain approaches to understanding the object of criminal offenses in the specified area. The definition of the object of such offenses included by the legislator in Chapter XVII of the Criminal Code of Ukraine, in particular, and according to Article 368-5 of this Code, is given based on the understanding of it as social relations in this area, which are under the protection of the criminal law. This definition is based on the approach to the object as an element of the criminal offense, traditional for domestic legislation, and the need to conduct a corresponding comprehensive study and analysis of the norm of illegal enrichment. Although it has not acquired sufficient practical application in the activities of law enforcement and judicial bodies due to repeated changes in the wording of its presentation, but, provided that its role is properly assessed and used in the context of Article 20 of the United Nations Convention against Corruption dated October 31, 2003 against corruption, this norm can be considered as an effective factor in combating corruption crime in Ukraine. In this work, the author researches and analyzes the generic and specific objects of the composition of this criminal offense through the structural elements of social relations: subjects of relations; the subject essence on which the relationship exists; social connection as the content of relations determined by socially significant activity. The positions of scientists regarding the understanding of the generic and specific object of a criminal offense, in particular, crimes in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services, have been analyzed. The author revealed the concept of the generic object of the criminal offense of illegal enrichment and, considering the content of the generic object, substantiated the need to emphasize the specific object of this offense, as well as cited their theoretical and practical significance during the protection the participants' of social relations in this area rights and interests guarded by law.

Key words: crimes in the field of official activity, generic object, specific object, social relations, illegal enrichment.

Постановка проблеми. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення з моменту запровадження була предметом постійної уваги та неодноразового перегляду законодавця. Ухвалення Конституційним Судом України рішення від 26 лютого 2019 року у справі № 1-р/2019 щодо неконституційності ст. 368-2 Кримінального кодексу України (далі – КК України) обумовило чергові зміни в кримінальному законі. Вони спрямовані на виконання міжнародних зобов'язань України щодо реалізації ст.20 Конвенції ООН проти корупції, а також врахування висновків Конституційного Суду, викладених у зазначеному вище рішенні, для запобігання неконституційності нової норми про незаконне збагачення та забезпечення її дієвості. Законодавець не змінив свій традиційний підхід до розміщення норми про незаконне збагачення в розділі XVII Кримінального кодексу України, в якому згруповано кримінальні правопорушення у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Отже, розташування кримінального правопорушення,

передбаченого ст. 368-5 Кримінального кодексу України «Незаконне збагачення», що було здійснено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» від 31 жовтня 2019 року, є визначальним для аналізу змісту та структури об'єкта даного злочину, а також його значення для правозастосовної діяльності.

Стан дослідження. Дослідженням кримінально-правових проблем незаконного збагачення займалися такі вчені як С.В. Гізімчук, О.О.Дудоров, В.М. Борков, Л. П. Брич, В.М. Киричко, М.В. Кочеров, В.Н. Кубальський, М.І. Мельник, Д.Г. Михайленко, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк та інші. Проте, дослідження окремих аспектів норми про незаконне збагачення не є достатнім для визначення її правової природи та розуміння призначення, у тому числі відокремлення від суміжних злочинів в правозастосуванні. Отже, комплексне дослідження складу даного кримінального правопорушення є передумовою належного застосування норми кримінального закону про незаконне збагачення в діяльності правоохоронних та судових органів.

Метою статті є дослідження родового та видового об'єктів складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368-5 КК України.

Виклад основних положень. Дослідженню об'єкта як елемента складу кримінального правопорушення, його структури, змісту приділено значну увагу в науці кримінального права. Важливість такого дослідження пояснюється істотністю ролі такого об'єкта для криміналізації та декриміналізації діянь, оцінки суспільної небезпечності та розмежування складів кримінальних правопорушень, що є запорукою належної кримінально-правової кваліфікації та правильного призначення покарання. Вчені обґрунтовано стверджують, що об'єкт злочину серед елементів його складу стоїть на першому місці [1, с. 71]. Незважаючи на те, що вчення про об'єкт кримінального правопорушення одне із найбільш розвинених, воно залишається досить складним і дискусійним в теорії кримінального права.

М.І. Панов, О.С. Харитонов, В.В. Гальцова проаналізували та узагальнили існуючі підходи до розуміння об'єкта кримінального правопорушення і дійшли висновку, що незважаючи на відмінності, існуючі наукові позиції можуть бути систематизовані та зведені до двох узагальнених груп: ті, що визнають об'єктом кримінального правопорушення охоронювані кримінальним законом суспільні відносини у різних модифікаціях, а також наукові позиції, які розуміють об'єкт як цінності, благо та інтереси людини [2, с. 264].

Дана робота не ставить за мету детальну оцінку та обґрунтування істинності наведених підходів до розуміння об'єкта злочину. Аналіз об'єкта незаконного збагачення проведено згідно з усталеним та перевіреною практикою науковим обґрунтуванням, яке є домінуючим в теорії вітчизняного кримінального права, що викладено в роботах таких учених як Б.С. Нікіфоров, В.К. Глістін, М.Й. Коржанський, В.Я. Тацій. На їх обґрунтовану думку, з якою необхідно погодитися, об'єктом кримінального правопорушення є взяті під охорону кримінальним законом суспільні відносини, яким правопорушення заподіює істотну шкоду або ставить їх під загрозу заподіяння такої шкоди [3, с. 15].

Для більш поглибленого з'ясування змісту суспільних відносин як об'єкта кримінального правопорушення наукою кримінального права розроблена класифікація об'єктів, яка ґрунтується на співвідношенні філософських категорій «загальне», «особливе», «окреме». На цій підставі об'єкти поділяються «за вертикаллю» на: а) загальний; б) родовий; в) безпосередній. Загальний об'єкт утворює сукупність усіх суспільних відносин, що охороняються від кримінально-протиправних посягань нормами

кримінального законодавства. Родовим об'єктом, за яким і здійснюється, як правило, групування злочинів у розділах Особливої частини КК, є певне коло тотожних або однорідних за своєю соціальною сутністю суспільних відносин, які перебувають під охороною єдиного комплексу взаємопов'язаних кримінально-правових норм. Однак, в науковій літературі така класифікація об'єкта «за вертикаллю» не завжди визнається досконалою через складність та різноплановість суспільних відносин, які можуть бути згруповані законодавцем в певному розділі кримінального кодексу. Тому для конкретизації в межах родового об'єкту більш вузьких груп суспільних відносин, що перебувають під охороною кримінального закону, виділяють видовий об'єкт кримінального правопорушення.

Неоднозначність підходів до розуміння власне об'єкта кримінального правопорушення в теорії кримінального права очікувано викликало і викликає плюралізм поглядів на родовий об'єкт правопорушень у сфері службової діяльності в залежності від того, яку концепцію об'єкта кримінального правопорушення поділяв чи поділяє автор: 1) службовий обов'язок [4, с. 164]; 2) службову діяльність посадової особи й порушення правильного здійснення нею своїх службових функцій [5, с. 18]; 3) державний апарат [6, с. 206]; 4) державну дисципліну [7, с. 6]; 5) правильну роботу державного апарату [8, с. 492; 9, с. 434]; 6) правомірну діяльність державних та інших органів, їх авторитет [10, с. 791]; 7) встановлений законом порядок здійснення посадовими та службовими особами своїх повноважень [11, с. 56; 12, с. 839]; 8) суспільні відносини соціального управління тощо [13, с. 4, 6; 14, с. 537–543].

Будучи прихильником концепції, за якою об'єктом кримінального правопорушення виступають суспільні відносини, приділимо увагу аналізу змісту тих із них, що виникають у процесі службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, а вже з урахуванням їх внутрішньої структури зробимо висновок відносно об'єкта кримінальних правопорушень, об'єднаних законодавцем в розділі XVII Особливої частини КК України.

Структура суспільних відносин взагалі й безпосередньо як об'єкта кримінального правопорушення містить у собі три обов'язкові елементи: а) суб'єкти (носії) певних інтересів – учасники відносин; б) предмет (благо, інтерес або інші явища), з приводу якого або завдяки якому виникають, функціонують і змінюються ці відносини; в) соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність) як зміст останніх. При цьому третій елемент в основному може виражатись у формі: а) динамічного зв'язку (діяльності учасників відносин) і б) певного стану цих учасників як результату їх попередньої свідомої діяльності (статичний зв'язок). Перша форма зв'язку проявляється та реалізується в активній поведінці зазначених учасників; друга форма є результатом підтримки відповідного стану, який зберігає можливість діяти відповідним чином і (або) перебувати в певному стані, містить той соціальний інтерес, який встановлює сутність, ядро та зміст відповідних суспільних відносин [15, с. 66–78; 16, с. 66–78].

Кожен державний орган створюється для здійснення певного виду діяльності, тобто має свій предмет відання, завдання й функції. З огляду на назву розділу XVII Особливої частини Кримінального Кодексу України [17, с. 131] очевидно, що одним із учасників (суб'єктів) відносин є особа, що здійснює службову, а також професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. При цьому, службова діяльність здійснюється як від імені уповноважених органів, що мають юридично визначену державно-владну компетенцію для виконання завдань і функцій держави, так і від імені створених на підставі установчих документів організацій, які реалізують господарську компетенцію (ст. 55 Господарського кодексу України [18], ст. 81 Цивільного кодексу України [19]). Разом з тим, професійна діяльність, пов'язана з наданням

публічних послуг може здійснюватися й безпосередньо від імені особи, яка надає такі послуги (нотаріус, аудитор, оцінювач, експерт, приватний виконавець, арбітражний керуючий тощо) і яка також є одним із учасників відповідних суспільних відносин, що перебувають під охороною групи норм кримінального закону про службові злочини.

Для правильного визначення іншого учасника суспільних відносин, що перебувають під охороною норм про службові злочини, доцільним вбачається розглянути їх предмет, адже абстрактних, безпредметних суспільних відносин між суб'єктами не існує. Під предметом суспільних відносин, стосовно потреб кримінального права, необхідно розуміти все те, з приводу чого або у зв'язку з чим існують відносини [16, с. 42]. Предмет є невід'ємним складовим елементом суспільного відношення і нарівні з іншими елементами визначає їх суть та специфіку [15, с. 47–48]. До предметів відносин належать майно, речі, матеріальні та духовні цінності, тобто їх можна умовно поділити на ті, що мають матеріальний характер, і на такі, що мають нематеріальний характер [16, с. 43].

Видається правильним питання предмета суспільних відносин розглядати в контексті функцій і завдань, які вирішують учасники таких відносин. Для цього доцільно провести узагальнений аналіз окремих правових актів, які регламентують службову діяльність та професійну діяльність з надання публічних послуг.

Одноіменним Законом України [20] державну службу визначено як публічну, професійну, політично неупереджену діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави (ст.1 Закону), зокрема щодо:

- забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;
- здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;
- управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням.

Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [21] передбачає, що це професійна, на постійній основі діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом (ст. 1 Закону). При цьому положення статей 25–44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [22] свідчать, що повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування охоплюють практично всі сфери життєдіяльності та життєзабезпечення відповідних територіальних громад.

В ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [23], встановлено, що суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про нотаріат» [24] останній являє собою систему органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [25] визначає аудиторську діяльність як незалежну професійну діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг (ст. 1 Закону).

Короткий огляд вищевказаних нормативно-правових актів свідчить, що переважна більшість функцій державних органів, органів місцевого самоврядування, осіб, чия професійна діяльність, пов'язана з наданням публічних послуг адресована

«назовні», тобто третім особам для забезпечення прав та інтересів яких вона і здійснюється. Це може бути проілюстровано положеннями Закону України «Про адміністративні послуги» [26], стаття 1 якого визначає останню як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону. Звісно, що діяльність службової особи не завжди безпосередньо пов'язана з наданням адміністративної послуги, але ключовим для розуміння предмету таких суспільних відносин, на наш погляд, є результат реалізації повноважень службової особи, тобто владний (управлінський) акт. Саме з приводу зазначеного акту і виникає охоронюване нормами про службові злочини відношення.

Таким чином, суб'єктами відносин, які охороняються нормами про службові злочини, є службові особи, які діють від імені органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, особи, що здійснюють професійну діяльність з надання публічних послуг, а також будь-які прямо зацікавлені в отриманні управлінської послуги особи (юридичні чи фізичні), але переважно приватні.

В.Я. Тацій, визнаючи предметом нематеріальних відносин діяльність установ, вірно зазначає, що визначений вид людської діяльності – це не що інше як соціальний зв'язок [16, с. 59]. Зміст зв'язку між суб'єктами необхідно розглядати тільки як конкретну взаємодію суб'єктів з приводу конкретних предметів [15, с. 63]. Отже, окрім суб'єктів та предмета відносин їх обов'язковим елементом також є зміст, під яким розуміють соціальний зв'язок між суб'єктами, який виражається у їх взаємодії (взаємозв'язку) [16, с. 58] або у суспільно значимій діяльності [15, с. 21]. Отже, в суспільному відношенні один учасник вимагає певної поведінки, а інший зобов'язаний діяти згідно вимоги.

Вищевикладене розуміння структури суспільних відносин і взаємодії між різними елементами їх складових частин дозволяє проаналізувати окремі підходи до сутності об'єкту злочину в сфері службової та професійної діяльності з надання публічних послуг і механізму злочинного посягання на нього.

Визначення об'єкту злочинів у сфері службової діяльності як правомірної діяльності державних чи самоврядних органів (апарату), підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності у будь-яких галузях їхньої діяльності та їх авторитет, не сприяє конкретизації цього поняття. Авторитет (престиж) державного чи громадського апарату як складова об'єкта службових злочинів підтримувався [27, с. 230–231] і підтримується в науковій літературі [28, с. 285]. Складно погодитись з твердженнями щодо значення авторитету (престижу) для органів влади та організацій, але піддане визначення родового об'єкту підпадають не лише злочини проти авторитету державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та журналістів (розділ XV КК України), але й інші посягання різної спрямованості. Отже, зазначене розуміння не є достатнім для чіткого визначення об'єкту службового злочину.

Відповідно до наступного підходу родовим об'єктом злочинів у сфері службової діяльності є встановлений законом порядок використання влади, повноважень, становища та пов'язаних з ними можливостей службовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності [29, с. 1142]. Аналогічну по суті думку висловлюють й інші вітчизняні вчені (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, А.А. Задорожний, В.А. Клименко, Т.І. Слущка, В.Г. Хашев), які під родовим об'єктом злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг розуміють суспільні відносини, що визначають зміст правильної роботи, тобто встановлений нормативно-правовими актами порядок здійснення

службовими та посадовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, їх апарату, підприємств, установ і організацій незалежно від організаційно-правової форми власності своїх посадових повноважень [30, с. 548]. Такий підхід позбавлений невизначеності, адже порядок здійснення повноважень термін більш вузький ніж правильна робота апарату, яка може бути порушена й іншими шляхами через інші елементи державного органу.

Підтримуючи позицію, за якою об'єкт кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності необхідно розкривати через встановлений законом порядок здійснення службовими особами своїх повноважень, варто відмітити, що діяльність службової особи, яка хоча і порушує правильну роботу державного (громадського) апарату, але не порушує при цьому встановлений порядок здійснення повноважень, не може бути розцінена як службовий злочин, оскільки це не відповідає його природі.

Таким чином, зазначені норми охороняють суспільні відносини, змістом яких є встановлений нормами права порядок реалізації повноважень чи обов'язків визначеними кримінальним законом спеціальними суб'єктами здійснення державної чи муніципальної влади, приватного управління, надання публічних послуг, а також офіційних спортивних змагань щодо будь-яких інших учасників таких суспільних відносин, безпосередньо зацікавлених в їх діяльності з видання управлінських та інших юридичних актів, а також результатів офіційних спортивних змагань.

Законом України № 3207-VI від 07.04.2011 року істотно змінено модель кримінально-правової охорони службової діяльності відповідно до її диференціації у публічній та приватній сферах, що ускладнило структуру родового об'єкта злочинів, передбачених розділом XVII Особливої частини КК. На даний час норми розділу XVII Особливої частини КК покликані охороняти чотири групи суспільних відносин, які виокремлюються за їх змістом, яким є: 1) встановлений нормами права порядок здійснення своїх повноважень публічними службовими особами (інтереси публічної служби); 2) встановлений нормами права порядок здійснення своїх повноважень іншими службовими особами (інтереси приватної служби); 3) встановлений нормами права порядок здійснення своїх повноважень особами, які надають публічні послуги; 4) встановлений нормами права порядок здійснення своїх обов'язків особами у сфері спорту.

Наведений розподіл ґрунтується на істотній різниці природи повноважень публічних та приватних службовців, їх значимості, а також особливостях повноважень осіб, які надають публічні послуги та які здійснюють діяльність у сфері спорту. Разом із тим, структура охоронюваних правовідносин та механізм порушення об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII Особливої частини КК, є однаковиими, що відповідає умові групування цих злочинів в один розділ. Отже, актуальним є вирішення питання про існування видового об'єкту складу незаконного збагачення, що відповідає поширеній останнім часом в науці кримінального права «чотириступеневій» класифікації об'єктів злочину «за вертикаллю», в якій, крім трьох із зазначених видів об'єктів кримінального правопорушення, виділяють ще й видовий (груповий) об'єкт [31, с. 592]. Таке виділення здійснюється, коли всередині великої групи однорідних суспільних відносин наявні більш вузькі групи відносин, які відображають один і той же інтерес учасників цих відносин чи виражають деякі тісно взаємопов'язані інтереси одного і того ж об'єкта. При цьому видовий об'єкт має перебувати в площині родового об'єкту кримінального правопорушення і співвідноситься із ним як частина із цілим, або як вид із родом, що і було покладено в основу його найменування. В.Я. Тацій, не заперечуючи виокремлення видового об'єкта, підкреслив, що таке виділення не повинно суперечити трискладовій класифікації, а навпаки, має право на існування тільки всередині неї, мотивуючи свою позицію тим, що виокремлення

видового об'єкта лише додасть злагожденості системі кримінального закону і сприятиме більш правильному його застосуванню [16, с. 87–88] О.О. Дудоров та М. І. Хавронюк вказують на те, що видовим об'єктом кримінальних правопорушень варто вважати більш звужену за змістом групу суспільних відносин у межах одного родового об'єкта, який об'єднує однорідні суспільні відносини, що охороняються КК та можуть зазнавати посягання в разі вчинення кримінальних правопорушень певного виду [32, с. 153–154].

Теоретичне та практичне значення видового об'єкта полягає в наступному:

– цей об'єкт конкретизує та уточнює відповідну сферу суспільних відносин, які в сукупності утворюють зміст родового об'єкта і на які посягає відповідна група суспільно небезпечних діянь;

– зберігаючи в собі ознаки, які притаманні більш широким за обсягом суспільним відносинам (родовому об'єкту), об'єкт видовий має свої особливі (специфічні) ознаки, які достатньо суттєво впливають на деякі особливості суспільно небезпечних діянь (в тому числі на їх об'єктивні й суб'єктивні ознаки), які посягають на вказані відносини в тій чи іншій сфері;

– володіючи притаманними йому суттєвими ознаками, видовий об'єкт, будучи відносно самостійним видом суспільних відносин, значно впливає на ознаки кожного з безпосередніх об'єктів, якому спричиняють шкоду конкретні злочини, що передбачені у відповідному розділі Особливої частини КК [33, с. 13–20].

При визначенні видового об'єкту злочину незаконне збагачення необхідно виокремити ті суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону саме нормою статті 368-5 кримінального закону. Положення пункту 1 примітки вказаної норми мають відсильний характер до Закону України «Про запобігання корупції» [34], в пункті 1 частини першої статті 3 якого міститься виключний перелік осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування щодо яких розповсюджується дія цієї норми. Отже, суб'єктний склад учасників таких суспільних відносин свідчить, що нормами кримінального закону охороняються саме суспільні відносини в публічній сфері діяльності. Це дозволяє розглядати видовий об'єкт даного кримінального правопорушення як суспільні відносини, змістом яких є встановлений нормами права порядок реалізації повноважень особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, визначеними в пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» щодо будь-яких інших учасників таких суспільних відносин, безпосередньо зацікавлених в їх діяльності з видання управлінських та інших юридичних актів.

Висновок. Визначення законодавцем в ст. 368-5 КК України та Законі України «Про запобігання корупції» виключного переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування щодо яких розповсюджується дія вказаної норми кримінального закону вказує на підвищену увагу, особливе значення й актуальність захисту тих суспільних відносин, які є об'єктом даного кримінального правопорушення. Отже, вказана норма спрямована на протидію корупційним кримінальним правопорушенням, які можуть бути вчинені найбільш впливовими посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування з метою недопущення та убезпечення всіх сфер суспільного життя від можливих негативних наслідків таких правопорушень. Викладені в даній статті висновки можуть бути використані в подальшому для дослідження безпосереднього об'єкту злочину, передбаченого ст. 368-5 КК України та вдосконалення моделі кримінально-правової охорони службової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Пинаев А.А. Курс лекций по Общей части уголовного права Украины. Харьков : Юрид. Харьков. 2002. 568 с.
2. Panov, M.I., Kharytonov, S.O., Haltsova, V.V. (). Object of criminal offence: Modern interpretations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. № 28 (№ 4). pp. 262–269.
3. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч.посібник. Харків : УкрЮА. 1994. 76 с.
4. Познышев С.В. Учебник уголовного права. Очерк основных начал науки уголовного права. Особенная часть. Москва : Наркомюст. 1923. 296 с.
5. Гюнтер А.Р. Должностные преступления. Харьков : Юрид. изд-во наркомюста УССР.1928. 83 с.
6. Пионтковский А.А. Советское уголовное право : в 2-х т. Т. 2 : Особенная часть. Москва : Госиздат. 1928. 428 с.
7. Трайнин А. Должностные и хозяйственные преступления. Москва : Юрид. издат. НКЮ СССР. 1938. 136 с.
8. Навроцький В.О. Кримінальне право України. Особлива частина : курс лекцій. Київ : Знання. КОО. 2000. 771 с.
9. Кримінальне право України: Особлива частина : підруч. / за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Юрінком Інтер. 2005. 544 с.
10. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С.С. Яценко. Київ : А.С.К. 2002. 936 с.
11. Андрушко П.П., Стрижевська А.А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика : навч. посіб. Київ : Юрисконсульт. 2006. 342 с.
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : Атіка. 2004. 1056 с.
13. Задоя К.П. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 16 с.
14. Задоя К.П. Об'єкт перевищення влади або службових повноважень (ст.365 КК) як злочину у сфері службової діяльності. *Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2008. Вип. 39. С. 537–543.
15. Глистин В. К. Проблемы уголовно-правовой охраны общественных отношений (объект и квалификация преступлений). Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та. 1979. 127 с.
16. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. Харьков : Вища шк., изд-во при Харьк. гос. ун-те. 1988. 198 с.
17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 03.03.2023).
18. Господарський кодекс України від 16.01.2003 / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 03.03.2023).
19. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 03.03.2023).
20. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення 03.03.2023).
21. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14> (дата звернення 03.03.2023).
22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення 03.03.2023).

23. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 03.03.2023).
24. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 03.03.2023).
25. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 03.03.2023).
26. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> (дата звернення 03.03.2023).
27. Гельфанд И.А. Хозяйственные и должностные преступления в сельском хозяйстве. Киев. 1970. 251 с.
28. Мельник М.І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2002. 285 с.
29. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / Ю.В. Александров та ін. ; за ред. М.І. Мельника. 2-ге вид. Київ : Атіка. 2008. 657 с.
30. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. 3-т вид. Київ : Атіка. 2007. 592 с.
31. Кримінальне право: навч. посіб. Дудоров О. О., / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваїте. 2014. 944 с.
32. Панов М. І., Панов М. М. Об'єкт і система злочинів у сфері господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 13–20.
33. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII / *Верховна Рада України* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 03.03.2023).